

İlkokul ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme/İzleme Metinlerinin Tür ve Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi

Rumeysa İNCEKARA*

Mehmet ALVER**

Özet

Bu çalışmada, ilkökul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metin ve etkinliklerinin tür ve kazanımlara uygunluğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma materyalini, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ilkökul ve ortaokul düzeyinde Türkçe ders kitabı olarak okutulan 15 kitap ve bu kitaplarda yer alan 112 dinleme/izleme metni ile birlikte bu metinlerin altında yer alan etkinlikler oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler doküman analizi ile çözümlenmiş, tablolaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, ilkökul Türkçe ders kitaplarında dinleme/izleme metni olarak en çok hikâye edici metin biçimine, ortaokul Türkçe ders kitaplarında ise en çok bilgilendirici metin biçimine yer verildiği görülmüştür. İlkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının kazanımları öğrenciye yansıtma yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Program'da izleme metinlerine yönelik tür bilgisi bulunmaması da bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle, dinleme/izleme etkinliklerinde yer alacak metin ve tür seçiminin, sadece ders kitabı hazırlayan yazar/yazarların inisiyatifine bırakılmaması, bunun yerine alanda uzman olan kişilerin görüşleri neticesinde metin seçimlerinin yapılması ve bu konuda bilimsel önerilerin dikkate alınması, metin türleri belirlenirken sadece okuma ve dinleme metinlerinin türü değil, izleme metinlerinin de türünün belirlenmesi, dinlenecek ve izlenecek türlerin sınıf seviyesine uygunluğunun gözetilmesi önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitabı, dinleme/izleme metni, metin türü, etkinlik, kazanım.

Analysing the Compliance of Listening/Watching Texts in Primary and Secondary School Turkish Textbooks with Genre and Outcomes

Abstract

In this study, it is aimed to examine the listening/watching texts and activities in primary and secondary school Turkish textbooks in terms of their suitability to the genre and achievements. The study material of the research consists of 15 books that were taught as Turkish textbooks at primary and secondary school level in the 2022-2023 academic year, 112 listening/watching texts in these books and the activities under these texts. The data of the study were obtained by document analysis method, which is one of the qualitative research methods. The data obtained were analysed, tabulated and evaluated by document analysis. As a result of the study, it was observed that primary school Turkish textbooks mostly used narrative text format as listening/watching text, while secondary school Turkish textbooks mostly used informative text format. It has been determined that primary and secondary school Turkish textbooks are insufficient in reflecting the gains to the students. The lack of genre information for viewing texts in the Programme is also seen as a deficiency. Based on these results, it is suggested that the selection of texts and genres to be included in listening/watching activities should not be left only to the initiative of the author/authors who prepare textbooks, instead, text selections should be made as a result of the opinions of experts in the field and scientific suggestions should be taken into consideration in this regard, while determining the text types, not only the type of reading and listening texts, but also the type of watching texts and the suitability of the genres to be watched to the grade level.

Keywords: Turkish textbook, listening/watching text, text type, activity, outcome.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, rumeysa.incekaraa@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7270-5681

** Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, mehmetalver2806@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4832-7363

(Makale türü: Araştırma makalesi)

Geliş/Received: 16.07.2023

Kabul/Accepted: 15.10.2023

Etik Kurul Beyanı: Bu araştırmada, anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşım bulunmadığından etik kurul onayı gerekmemektedir.

Giriş

Günümüz dünyasında, yaşam fonksiyonlarımızı idame ettirmemizi sağlayan yeme, içme, barınma, güvenlik gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarımızı karşıladıktan sonra ihtiyaç duyduğumuz önemli bir diğer unsur iletişimdir. Sait Faik'in "Yazdım ve kurtuldum, yazmasaydım ölecektim." sözü, iletişimin insan hayatındaki yeri ve önemine vurgu yapmaktadır. İnsanlar, sosyal yaşamlarında, iş hayatlarında, evde, okulda, kütüphanede ve karşılıklarına çıkabilecek her durumda dil ve iletişim becerilerini kullanmaktadır. Bu dil ve iletişim becerilerinden biri olan dinleme, insanlar için en temelde yer alan ve insanın edindiği ilk beceri olarak ortaya çıkmaktadır (Doğan, 2008: 269; İşeri ve Yılmaz, 2008: 12; Yıldız, 2015: 20). Bu yönüyle dinleme, diğer beceri alanlarının gelişimi için gerekli fırsatı tanıyan ve temel dil becerilerini edinmede ilk aşama olma niteliği taşıyan olmazsa olmaz bir beceridir.

Emiroğlu ve Pınar'a (2013: 769) göre, iletişim becerilerinden ve dört temel dil becerisinden biri olan dinleme, diğer beceri alanlarının gelişimi açısından bakıldığında temel basamak olma konumundadır. Bu nedenle dinleme becerisi, insan hayatında çeşitli becerileri geliştirici ve pekiştirici bir etkiye sahiptir. Özbay'a (2001: 9) göre, "günlük hayatta, iletişim konusunda karşılaşılan problemlerin başında, doğru ve iyi dinleme alışkanlığının kazanılmaması gelmektedir".

Dinleme, "İletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisidir." (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005: 6). Dinleme becerisinin geliştirilmesiyle "öğrencilerden, dinlediklerini ve izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst düzey becerileri gerçekleştirilmesi" (MEB, 2005: 6) beklenmektedir. Bu becerileri kullanmak için ise etkili ve gelişmiş bir dinleme/izleme becerisi gerekmektedir. Dinleme/izlemenin temelinde anlama işlemi olduğundan bu beceri, "anlamaya dayalı birçok işlemin bir arada ve etkileşimsel olarak gerçekleştiği bir beceri" (Güneş, 2007: 229) olarak değerlendirilebilir. Kemiksiz'e (2016: 16) göre dinleme, işitme becerisinden farklı olarak belli bir hedef üzerine gerçekleştirilen ve işitilenleri anlamak için "dikkatin ön planda olduğu bir anlama etkinliği"dir.

Bireylerin henüz anne karnındayken işitme yoluyla edinmeye başladığı dinleme becerisi, diğer becerilere nazaran insan hayatında daha çok yer kaplamaktadır. Birey, iletişim ve

etkileşim halinin yaklaşık olarak %40-50'sini dinleme becerisini kullanarak geçirmektedir (Gilman ve Moody, 1984: 331). Bu oran, öğrencilerin okul hayatlarının ilköğretim basamağında %50'ye ve hatta %83'e kadar çıkmaktadır. Yükseköğretim düzeyinde bulunan öğrencilerin, bu beceriyi kullanma oranı ise daha da artmakta ve %90'a ulaşabilmektedir (Çifçi, 2001: 169). Bununla birlikte bireylerin, öğrendikleri kavram ve bilgilerin %80'ini dinleme becerisi aracılığıyla öğrendiği ifade edilmektedir (Akyol, 2010: 1). Bu bilgiler ışığında, dinlemenin insan hayatındaki yeri ve önemi daha anlaşılır hale gelmektedir.

Dil becerilerinin eğitimi, Türkçe öğretiminin temelini oluşturmaktadır. Öğrencilerin Türkçeye hâkim olma durumu ve bu bağlamda temel dil becerilerini kullanabilme yetileri, sadece Türkçe dersine yönelik değil, diğer tüm derslerdeki başarılarını artırıcı niteliktedir. Bununla birlikte, günlük yaşamda insanlarla olan iletişim becerilerini de doğrudan doğruya etkilemektedir. Ayrıca öğrencilerin, temel dil becerilerini bütünsellik içerisinde geliştirmelerinde ve amaca uygun, etkili kullanmalarında öğretim programlarının rolü inkâr edilemez bir gerçektir. Öğretim programları, derslerin kazanımlara ve hedeflere yönelik ilerlemesini sağlayan, derslere dair genel çerçeveyi öğretmene sunan önemli bir öğretim aracıdır. Önceden hazırlanmış ve planlanmış bir programla eğitim-öğretim sürecinin gerçekleştirilmesi, öğrenme faaliyetinin etkililiğini arttırmaktadır (Durukan, 2013: 2).

Öğretim programlarından yola çıkılarak hazırlanan ders kitapları ise öğrenme eyleminin gerçekleştirilmesini sağlayan ve öğrenmeyi etkili kılan temel araçlardan biridir. Ders kitapları, içerisinde yer alan metinler ve etkinlikler aracılığıyla öğrencilere doğrudan hitap etmekte ve onlara çeşitli açılardan fayda sağlamaktadır (Sarıkaya, 2019: 563-580). Öğretim programları ve ders kitapları gibi eğitim-öğretim araçlarının işlevsel ve amaca yönelik bir şekilde kullanılmasıyla “dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma” becerileri ilerleme kaydetmektedir. Ayrıca, ilgili becerilerin gelişiminin ilk adımı olan beceri alanının dinleme/izleme olarak görülmesi sebebiyle dinleme/izlemenin gelişimi, diğer beceri alanlarının gelişimi açısından da oldukça önemlidir.

Okullarda Türkçe dersi kapsamında dinleme/izleme becerisini geliştirmek adına, ilgili dil becerisinin eğitimine yer verilmektedir. Bu kapsamda Türkçe dersi için hazırlanan öğretim programlarında, 1968 yılında hazırlanan öğretim programından itibaren dinleme/izleme alanına yönelik kazanımlar/davranışlar yer almaktadır. Özellikle 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB), “öğretmenlere bir yol çizmesi adına dinleme/izleme becerisine yönelik kazanımların yanı sıra, ilgili becerilerin öğrencilere kazandırılmasına yönelik sınıf içerisinde kullanılabilecek dinleme yöntem-tekniklerine ve örnek etkinliklere yer verilmiştir”. Önceki Türkçe dersi öğretim programları incelendiğinde, ilk defa bu programda dinleme/izleme

becerisine ayrıntılı bir şekilde yer verildiği görülmektedir. Günümüzde ise 2018 yılında hazırlanmış ve 2019’da güncellenmiş olan Türkçe Dersi Öğretim Programı kullanılmaktadır. Bu Program’da dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi adına, hazırlanan ders kitaplarında bütün sınıf düzeylerinde, her tema içerisinde bir dinleme metninin bulunmasına yönelik ifadelerin yer aldığı ve ilgili dil becerisini eğitmeye yönelik kazanımlara yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte, dinleme metinlerinin farklı sınıf seviyelerine göre kullanım düzeyleri ve türleri de belirtilmiştir. Belirtilen türler “bilgilendirici metinler, hikâye edici metinler ve şiir” olarak üç ana başlık altında toplanmıştır. Kazanımlar ise genel itibariyle aynı olsa da bazı sınıf düzeylerinde değişkenlik gösterdiği görülmektedir (MEB, 2019).

Dinleme/izleme eğitiminin bu denli önemli olduğu bir ortamda, ilgili alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde, temel dil becerileri içerisinde en az çalışma yapılan alanlardan birinin dinleme/izleme alanı olduğu göze çarpmaktadır (Aytan, 2011; Doğan, 2007; Kahtalı Doğan vd., 2020; Kılıç, 2021; Katrancı ve Yangın, 2013; Kocaadam, 2011; Kırbas, 2010; Süğümlü ve Yüce, 2020; Şahin, 2012; Topçuoğlu ve Özer, 2014; Uzun, Aytan ve Ungan, 2022). Öte yandan dinleme/izleme beceri alanlarının gelişimine yönelik olarak kullanılan etkinlikler, metinler ve bu metinlerde kullanılan türlerin tespitine yönelik çalışmaların da kısıtlı olduğu görülmüştür. Ders kitaplarının hem ekonomik hem de kolay ulaşılabilir oluşu, ilgili ders materyalinde kullanılan etkinliklerin kazanımlarla uyumunu ve metin türlerinin tespitini gerekli kılmaktadır. İlgili alanda kullanılan metin türlerinin ders kitaplarını hazırlayan yazarların inisiyatifine bırakılması ve dinleme/izleme beceri alanına yönelik olarak metin türlerinin dağılımına dair çizilmiş kesin bir çerçeve bulunmaması ve etkinliklerin kazanımları öğrencilere ne oranda yansıttığının bilinmemesi de bu çalışmayı önemli hale getirmektedir. Öte yandan çalışmanın, öğrencilere yansıtılmadığı görülen kazanımlara ve metin türlerine yönelik olarak etkinlik hazırlamada ders kitabı yazarlarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmada, devamlılığın sağlanması adına ilkökul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinlerinin türleri ve bu türlerin sınıf seviyelerine göre dağılımı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte, bu metinlere bağlı etkinlikler de kazanımlar açısından incelenmiştir. Bu bilgilerden yola çıkılarak çalışmanın alt problemleri;

1. İlkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme metinlerinin, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2019: 17) genel çerçevesi çizilen metin türlerine ve sınıf seviyelerine göre dağılımı nasıldır?

2. İlkokul ve ortaokul Türkçe ders kitapları içerisinde yer alan dinleme/izleme etkinliklerinin, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2019: 17) belirtilen dinleme/izleme kazanımlarını karşılama düzeyi nasıldır? şeklinde belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

İlkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinlerinin türlerini, bu türlerin sınıf seviyelerini göre dağılımlarını ve dinleme/izleme etkinliklerinin ilgili kazanımlara uygunluğunu incelemeyi amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yöntemine göre gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; “Sosyal olguları bağlı oldukları ve içinde yer aldıkları ortamda doğal görünüşleriyle gözlem, görüşme ya da belgeleri değerlendirmek yoluyla bilgi edinme ve bu bilgileri analiz ederek kuram geliştirme olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2010: 45).”

Çalışma Materyali

Araştırmanın çalışma materyalini, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ilkökuller ve ortaokuller düzeyinde Türkçe ders kitabı olarak okutulan 15 kitap ve bu kitaplarda yer alan 112 dinleme/izleme metni ile birlikte dinleme/izleme etkinlikleri oluşturmaktadır. Kitaplarla ilgili tanıtıcı bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. İlkokul ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarıyla İlgili Tanıtıcı Bilgiler

Sınıf Seviyesi	Yayınevi	Yazarları	Basım Yılı
1	MEB Yayınları	Davut Civelek, Derya Yılmaz Gündüz, Fatma Karafilik	2022-23
1	Bilim ve Kültür Yayınları	Sultan Gündoğan Eski, Ali Aktaş	2022-23
2	Ada Yayıncılık	Nihat Erdal	
3	MEB Yayınları	Barış Ekin Karaduman, Erman Özdemir, Onur Yılmaz	2022-23
3	Gizem Yayıncılık	Ali Aslan	2022-23
4	MEB Yayınları	Hayriye Kaftan Ayan, Ümit Arslan, Sevim Kul, Nihan Yılmaz	2022-23
4	Özgün Yayıncılık	Işıl Uğur Yalçın	2022-23
5	Anıttepe Yayıncılık	Şule Çapraz Baran, Elif Diren	2022-23
6	Ata Yayıncılık	Mehmet Ozan Sarıboyacı	2022-23
6	MEB Yayınları	Nihal Ertürk, Seray Keleş, Damla Külünk	2022-23
6	MEB Yayınları	Sabri Ceylan, Kadir Duru, Gülten Erkek, Murat Pastutmaz	2022-23
7	Özgün Yayıncılık	Hilal Erkal, Mehmet Erkal	2022-23
7	MEB Yayınları	Tolga Kır, Emine Kırman, Seda Yağız	2022-23

7	MEB Yayınları	Ahmet Akgül, Nurcihan Demirer, Ebubekir Gürcan, Duygu Karadaş, İlkay Karahan, Ali Uysal	2022-23
8	MEB Yayınları	Hilal Eselioğlu, Sıdıka Set, Ayşe Yücel	2022-23

Tablo 1 incelendiğinde, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında, ilkokul düzeyi Türkçe dersinde 1, 3 ve 4. sınıflar için ikişer kitap, 2. sınıf için ise bir kitabın okutulabileceğine, ortaokul düzeyi Türkçe dersi için ise 5 ve 8. sınıflarda bir kitap, 6 ve 7. sınıflarda üçer kitabın okutulabileceğine karar verilmiştir. Çalışmada, bu 15 kitapta yer alan 112 adet dinleme/izleme metinleri ile bu metinlerin altında bulunan etkinliklerin her biri, dinleme/izleme metinlerinin türleri ve bu türlerin sınıf düzeylerine göre dağılımları açısından incelemeye alınmıştır. Bununla birlikte dinleme/izleme etkinlikleri, kazanımlara uygunluk açısından incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılmak istenen olgu ya da olgular hakkında bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2005: 187)”. Öncelikle 2022-2023 eğitim-öğretim yılında MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından ilkokul ve ortaokul Türkçe derslerinde okutulması uygun görülen kitaplar belirlenmiştir. Okutulması uygun görülen kitaplar belirlendikten sonra ilgili Türkçe ders kitaplarına ulaşılmıştır. Ders kitaplarında dinleme/izleme metni olarak belirtilen metinler, EBA ve diğer internet ortamlarından indirilmiştir. Metinler ve etkinlikler, araştırmacılar tarafından dinlenmiş, izlenmiş, incelenmiş ve metinlerin türü, dağılımları, etkinliklerin kazanımlara uygunluğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler doküman analizi ile çözümlenmiş, tablolaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Ulaşılan dinleme/izleme metinlerinin türleri ve sınıf düzeylerine göre dağılımları, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre incelenmiş olup metin türlerine yönelik olarak gerekli bilgiler Şekil 1’de verilmiştir.

TÜRLER	1	2	3	4	5	6	7	8
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER								
Anı		+	+	+	+	+	+	+
Biyografiler, Otobiyografiler							+	+
Blog						+	+	+
Dilekçe					+		+	+
Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)		+	+	+	+	+	+	+
e-posta			+	+	+	+	+	+
Günlük		+	+	+			+	+
Haber Metni, Reklam		+	+	+	+	+	+	+
Kartpostal			+	+				
Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)		+	+	+	+	+	+	+
Gezi Yazısı						+	+	+
Makale / Fıkra / Söyleşi /Deneme					+	+	+	+
Mektup					+	+	+	+
Özlü Sözler (atasöz, deyim, duvar yazıları, döviz vb.)	+	+	+	+				
Özlü Sözler (vecize, atasöz, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)					+	+	+	+
Sosyal Medya Mesajları				+	+	+	+	+
HİKÂYE EDİCİ METİNLER								
Çizgi Roman	+	+	+	+	+	+	+	+
Fabli	+	+	+	+	+	+	+	+
Hikâye	+	+	+	+	+	+	+	+
Karikatür	+	+	+	+	+	+	+	+
Masal / Efsane / Destan	+	+	+	+	+	+	+	+
Mizahi Fıkra	+	+	+	+	+	+	+	+
Roman				+	+	+	+	+
Tiyatro	+	+	+	+	+	+	+	+
ŞİİR								
Mani / Ninni	+	+	+	+				
Sarkı / Türkü	+	+	+	+	+	+	+	+
Şiir	+	+	+	+	+	+	+	+
Tekerleme / Sayımaca / Bilmece	+	+	+	+	+	+	+	+

Şekil 1. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı 'nda Sınıf Düzeylerine Göre Metin Türlerinin Dağılımı

Bulgular

İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme/İzleme Metin Türlerinin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinleri, metin türlerinin dağılımı açısından incelenmiş olup sınıf seviyelerine göre tür dağılımına ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. İlkokul Dinleme/İzleme Metinlerinin Türler Açısından Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

TÜRLER	1(A)	1(B)	2	3(A)	3(B)	4(A)	4(B)	Toplam
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER								
Anı	-	-	-	-	-	-	-	-
Biyografi, Otobiyografi	-	-	-	-	-	-	-	-
Blog	-	-	-	-	-	-	-	-
Dilekçe	-	-	-	-	-	-	-	-
Efemera ve Broşür	-	-	-	-	-	-	-	-
e-posta	-	-	-	-	-	-	-	-
Günlük	-	-	-	-	-	-	-	-
Haber metni, Reklam	-	-	-	-	-	-	-	-
Kartpostal	-	-	-	-	-	-	-	-
Kılavuzlar	-	-	-	-	-	-	-	-
Gezi yazısı	-	-	-	-	-	-	-	-
Makale/Fıkra	-	-	-	-	-	-	-	-
Söyleşi	2	-	2	-	-	-	-	4
Deneme	-	1	-	-	2	-	2	5
Mektup	-	-	-	-	-	-	-	-
Özlü Sözler	-	-	-	-	-	-	-	-

Sosyal Medya Mesajları	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM									9
HİKÂYE EDİCİ METİNLER									
Çizgi Roman	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fabl	-	1	1	-	-	2	1	-	5
Hikâye	1	1	3	3	2	3	3	-	16
Karikatür	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Masal/ Efsane/Destan	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Mizahi Fıkra	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Roman	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tiyatro	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM									22
ŞİİR									
Mani/Ninni	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şarkı/Türkü	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Şiir	1	1	2	2	3	1	1	-	11
Tekerleme/ Sayımaca/ Bilmecce	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM									13
Toplam	4	4	8	7	7	6	8	8	44

1(A): MEB Yay./ 1(B):Bilim ve Kültür Yay. / 3(A): MEB Yay. / 3(B): Gizem Yay. / 4(A): MEB Yay. / 4(B): Özgün Yay.

Tablo 2'ye göre, ilgili ders kitaplarında en çok hikâye edici metin biçiminde (22) dinleme/izleme metnine yer verilmiştir. Hikâye edici metin biçimini, şiir metin biçimi (13) takip etmiştir. Dinleme/izleme metni olarak en az yer verilen metin biçimi ise bilgilendirici metin biçimidir (9). Diğer yandan türler tek başına ele alındığında, dinleme/izleme metinlerinde en çok yer verilen türlerin hikâye (16), şiir (11), deneme (5), fabl (5) ve söyleşi (4) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, pek çok türün de göz ardı edildiği tespit edilmiştir. İzleme metinlerine (film, çizgi film, belgesel, kısa film vb.) dair herhangi bir tür bilgisi verilmediğinden ilgili metinlere yönelik bir değerlendirme yapılamamaktadır.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme/İzleme Metin Türlerinin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinleri, metin türleri açısından incelenmiş olup sınıf seviyelerine göre tür dağılımına ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul Dinleme/İzleme Metinlerinin Türler Açısından Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

TÜRLER	5	6(A)	6(B)	6(C)	7(A)	7(B)	7(C)	8	Toplam
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER									
Anı	2	-	2	1	-	1	-	2	8
Biyografi, Otobiyografi	1	-	-	-	1	2	-	-	4
Blog	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dilekçe	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efemera ve Broşür	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e-posta	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Günlük	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Haber metni, Reklam	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Kartpostal	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kılavuzlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gezi yazısı	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Makale/Fıkra	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Söyleşi	1	1	1	1	-	1	2	-	7
Deneme	1	-	-	1	-	-	3	-	5
Mektup	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özlü Sözler	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sosyal Medya Mesajları	-	-	-	-	-	-	-	-	-
							TOPLAM		28
HİKÂYE EDİCİ METİNLER									
Çizgi Roman	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fabl	1	1	-	-	-	-	-	1	3
Hikâye	-	2	4	2	3	-	1	1	13
Karikatür	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Masal/ Efsane/Destan	-	1	-	-	1	1	1	1	5
Mizahi Fıkra	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Roman	-	-	-	-	1	-	-	1	2
Tiyatro	-	-	-	-	-	-	-	-	-
							TOPLAM		23
ŞİİR									
Mani/Ninni	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şarkı/Türkü	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Şiir	2	-	-	3	-	1	-	-	6
Tekerleme/ Sayımaca/ Bilmece	-	-	-	-	-	-	-	-	-
							TOPLAM		7
Toplam	8	7	7	8	7	7	8	6	58

6(A): MEB-Sabri Ceylan vd. / 6(B): MEB-Nihal Ertürk vd. / 6(C): Ata Yay. /

7(A): MEB-Tolga Kır vd. / 7(B): MEB-Ahmet Akgül vd. / 7(C): Özgün Yay.

Tablo 3'e göre, ilgili ders kitaplarında en çok bilgilendirici metin biçiminde (28) dinleme/izleme metnine yer verilmiştir. Bilgilendirici metin biçimini, hikâye edici metin biçimi (23) takip etmiştir. Dinleme/izleme metni olarak en az yer verilen metin biçimi ise şiir metin biçimidir (7). Diğer yandan türler tek başına ele alındığında, dinleme/izleme metinlerinde en çok yer verilen türlerin hikâye (13), anı (8), söyleşi (7) ve şiir (6) olduğu görülmektedir. İzleme metinlerine (film, çizgi film, belgesel vb.) dair herhangi bir tür bilgisi verilmediğinden ilgili metinlere yönelik bir değerlendirme yapılamamaktadır. Bununla birlikte, pek çok türün de göz ardı edildiği ve yer verilmediği tespit edilmiştir.

İlkokul Dinleme/İzleme Etkinliklerinin Kazanımları Karşılama Düzeyine İlişkin Bulgular

İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme etkinlikleri, kazanımlar açısından incelenmiş olup sınıf seviyelerine göre kazanım dağılımına ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. İlkokul Dinleme/İzleme Etkinliklerinin Kazanımlara Uygunluğu

DİNLEME/İZLEME KAZANIMLARI	1(A)	1(B)	2	3(A)	3(B)	4(A)	4(B)	Toplam
1. SINIF SEVİYESİ								
T.1.1.1. Doğal ve yapay ses kaynaklarından çıkan sesleri ayırt eder.	-	-	-	-	-	-	-	-
T.1.1.2. Duyduğu sesleri taklit eder.	-	-	-	-	-	-	-	-
T.1.1.3. Seslere karşılık gelen harfleri ayırt eder.	-	-	-	-	-	-	-	-
T.1.1.4. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metin hakkında tahminde bulunur.	4	2	-	-	-	-	-	6
T.1.1.5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi hakkında tahminde bulunur.	-	-	-	-	-	-	-	-
T.1.1.6. Dinlediği/izlediği metni anlatır.	-	1	-	-	-	-	-	1
T.1.1.7. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	1	2	-	-	-	-	-	3
T.1.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	4	4	-	-	-	-	-	8
T.1.1.9. Sözlü yönergeleri uygular.	-	-	-	-	-	-	-	-
T.1.1.10. Dinleme stratejilerini uygular.	4	4	-	-	-	-	-	8
T.1.1.11. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	13	13						26
2. SINIF SEVİYESİ								
T.2.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.	-	-	7	-	-	-	-	7
T.2.1.2. Dinlediklerinde /izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	-	-	2	-	-	-	-	2
T.2.1.3. Dinlediği/izlediği metni anlatır.	-	-	4	-	-	-	-	4
T.2.1.4. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	-	-	5	-	-	-	-	5
T.2.1.5. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	-	-	8	-	-	-	-	8
T.2.1.6. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.	-	-	4	-	-	-	-	4
T.2.1.7. Sözlü yönergeleri uygular.	-	-	1	-	-	-	-	1
T.2.1.8. Dinleme stratejilerini uygular.	-	-	8	-	-	-	-	8
T.2.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM			39					39

3. SINIF SEVİYESİ								
T.3.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.	-	-	-	8	1	-	-	9
T.3.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	-	-	-	-	-	-	-	-
T.3.1.3. Dinlediği/izlediği metni ana hatlarıyla anlatır.	-	-	-	1	2	-	-	3
T.3.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	-	-	-	8	8	-	-	16
T.3.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	-	-	-	8	1	-	-	9
T.3.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	-	-	-	8	1	-	-	9
T.3.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	-	-	-	8	8	-	-	16
T.3.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.	-	-	-	6	1	-	-	7
T.3.1.9. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	-	-	-	1	-	-	-	1
T.3.1.10. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini ifade eder.	-	-	-	4	-	-	-	4
T.3.1.11. Sözlü yönergeleri uygular.	-	-	-	-	1	-	-	1
T.3.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.	-	-	-	8	8	-	-	16
T.3.1.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM				60	31			91

4. SINIF SEVİYESİ								
T.4.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.	-	-	-	-	-	5	3	8
T.4.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	-	-	-	-	-	3	2	5
T.4.1.3. Dinlediği/izlediği metni ana hatlarıyla anlatır.	-	-	-	-	-	3	3	6
T.4.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	-	-	-	-	-	8	7	15
T.4.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	-	-	-	-	-	7	5	12
T.4.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	-	-	-	-	-	7	4	11
T.4.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	-	-	-	-	-	8	8	16
T.4.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.	-	-	-	-	-	4	4	8
T.4.1.9. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini ifade eder	-	-	-	-	-	4	5	9
T.4.1.10. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	-	-	-	-	-	2	1	3
T.4.1.11. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	-	-	-	-	-	4	4	8
T.4.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.	-	-	-	-	-	8	8	16
T.4.1.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	-	-	-	-	-	1	1	2
Toplam						64	55	119

1(A): MEB Yay./ 1(B):Bilim ve Kültür Yay. / 3(A): MEB Yay. /
3(B): Gizem Yay. / 4(A): MEB Yay. / 4(B): Özgün Yay.

Tablo 4'e göre, 1. sınıf seviyesinde yer alan MEB Yayınlarına ait Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme metinlerinde en çok kullanılan kazanımlar sırasıyla; “T.1.1.4. (4)/T.1.1.8. (4)/T.1.1.10. (4) ve T.1.1.7. (1)” şeklindedir. Bilim ve Kültür Yayınlarına ait 1. sınıf Türkçe ders kitabı dinleme/izleme etkinliklerinde ise kullanılan kazanımlar, “T.1.1.10. (4)/ T.1.1.8. (4)/ T.1.1.4. (2)/ T.1.1.7. (2) ve T.1.1.6. (1)” şeklindedir. İki ders kitabı karşılaştırıldığında en çok kazanımın özel yayınevine ait ders kitabında bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kazanımların dağılımında dengesizlikler ve dalgalanmalar görülmektedir. Diğer yandan bu dalgalanmaların yanı sıra, hiç değinilmeyen kazanımların bulunduğu da göze çarpmaktadır.

2. sınıf seviyesinde yer alan Türkçe ders kitabı dinleme/izleme etkinliklerinde en çok kullanılan kazanımlar sırasıyla; “T.2.1.5. (8)/ T.2.1.8. (8)/ T.2.1.1. (7)/ T.2.1.4. (5)/ T.2.1.3. (4)/ T.2.1.6. (4)/ T.2.1.2. (2) ve T.2.1.7 (1)” şeklindedir. Bakıldığında kazanımlar arası dalgalanmalar olduğu göze çarpmaktadır. Bununla birlikte T.2.1.9. numaralı kazanıma hiç yer verilmediği görülmektedir.

3. sınıf seviyesinde yer alan MEB Yayınlarına ait Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme metinlerinde en çok kullanılan kazanımlar sırasıyla; “T.3.1.1. (8)/T.3.1.4. (8)/T.3.1.5. (8)/T.3.1.6. (8)/T.3.1.7. (8)/T.3.1.12. (8)/ T.3.1.8. (6)/ T.3.1.10. (4)/ T.3.1.3. (1) ve T.3.1.9. (1)” şeklindedir. Gizem Yayınlarına ait 3. sınıf Türkçe ders kitabı dinleme/izleme etkinliklerinde en çok kullanılan kazanımlar ise “T.3.1.4. (8)/ T.3.1.7. (8)/ T.3.1.12. (8)/ T.3.1.3. (2)/ T.3.1.1. (1)/ T.3.1.5. (1)/ T.3.1.6. (1)/ T.3.1.8. (1) ve T.3.1.11. (1)” şeklindedir. İki ders kitabı karşılaştırıldığında en çok kazanımın MEB Yayınlarına ait ders kitabında bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kazanımların dağılımında dengesizlikler ve dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Diğer yandan, her iki ders kitabında da çok fazla yer verilen kazanımlar bulunduğu gibi, hiç yer verilmeyen kazanımlar da bulunmaktadır.

4. sınıf seviyesinde yer alan MEB Yayınlarına ait Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme metinlerinde en çok kullanılan kazanımlar sırasıyla; “T.4.1.4. (8)/T.4.1.7. (8)/T.4.1.12. (8)/T.4.1.5. (7)/T.4.1.6. (7)/T.4.1.1. (5)/ T.4.1.8. (4)/ T.4.1.9. (4)/ T.4.1.11. (4)/T.4.1.2. (3)/ T.4.1.3. (3)/ T.4.1.10. (2) ve T.4.1.13. (1)” şeklindedir. Özgün Yayınlarına ait 4. sınıf Türkçe ders kitabı dinleme/izleme etkinliklerinde ise en çok kullanılan kazanımlar, “T.4.1.7. (8)/T.4.1.12. (8)/T.4.1.4. (7)/T.4.1.5. (5)/T.4.1.9. (5)/T.4.1.6. (4)/ T.4.1.8. (4)/ T.4.11. (4)/ T.4.1.1. (3)/T.4.1.3. (3)/ T.4.1.2. (2)/ T.4.1.10. (1) ve T.4.1.13. (1)” şeklindedir. İki ders kitabı karşılaştırıldığında en çok kazanımın MEB Yayınlarına ait ders kitabında bulunduğu

görülmektedir. İki ders kitabında da kazanımlarda dalgalanmalar mevcuttur. Bununla birlikte her ikisinde de bütün kazanımlara değinilmiştir.

Ortaokul Dinleme/İzleme Etkinliklerinin Kazanımları Karşılama Düzeyine İlişkin Bulgular

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme etkinlikleri, kazanımlar açısından incelenmiş olup sınıf seviyelerine göre kazanım dağılımına ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Ortaokul Dinleme/İzleme Etkinliklerinin Kazanımlara Uygunluğu

DİNLEME/İZLEME KAZANIMLARI	5	6(A)	6(B)	6(C)	7(A)	7(B)	7(C)	8	Toplam
5. SINIF SEVİYESİ									
T.5.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	1	-	-	-	-	-	-	-	1
T.5.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	8	-	-	-	-	-	-	-	8
T.5.1.3. Dinlediklerinin/izlediklerini n konusunu belirler.	2	-	-	-	-	-	-	-	2
T.5.1.4. Dinlediklerinin/izlediklerini n ana fikrini/ana duygusunu tespit eder	4	-	-	-	-	-	-	-	4
T.5.1.5. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	2	-	-	-	-	-	-	-	2
T.5.1.6. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	8	-	-	-	-	-	-	-	8
T.5.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	4	-	-	-	-	-	-	-	4
T.5.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	2	-	-	-	-	-	-	-	2
T.5.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
T.5.1.10. Dinlediklerinin/izlediklerini n içeriğini değerlendirir.	3	-	-	-	-	-	-	-	3
T.5.1.11. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.	7	-	-	-	-	-	-	-	7

T.5.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.	8	-	-	-	-	-	-	-	8
TOPLAM	49								49
6. SINIF SEVİYESİ									
T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	2	2	1	-	-	-	-	-	5
T.6.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	8	3	8	-	-	-	-	-	19
T.6.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	1	6	3	-	-	-	-	-	10
T.6.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	8	8	7	-	-	-	-	-	23
T.6.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	1	3	3	-	-	-	-	-	7
T.6.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.	1	2	3	-	-	-	-	-	6
T.6.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	2	5	1	-	-	-	-	-	8
T.6.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	1	3	2	-	-	-	-	-	6
T.6.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	1	1	1	-	-	-	-	-	3
T.6.1.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	-	2	1	-	-	-	-	-	3
T.6.1.11. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.	7	6	7	-	-	-	-	-	20
T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.	8	8	8	-	-	-	-	-	24
TOPLAM	40	49	45						134
7. SINIF SEVİYESİ									
T.7.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	-	-	-	-	2	1	1	-	4
T.7.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	-	-	-	-	8	6	8	-	22

T.7.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	-	-	-	-	2	3	2	-	7
T.7.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik soruları cevaplar.	-	-	-	-	8	7	7	-	22
T.7.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	-	-	-	-	3	5	5	-	13
T.7.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	-	-	-	-	2	4	5	-	11
T.7.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	-	-	-	-	2	3	2	-	7
T.7.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	-	-	-	-	2	1	-	-	3
T.7.1.9. Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder.	-	-	-	-	2	2	3	-	7
T.7.1.10. Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.	-	-	-	-	3	1	-	-	4
T.7.1.11. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.	-	-	-	-	2	3	4	-	9
T.7.1.12. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	-	-	-	-	2	2	-	-	4
T.7.1.13. Dinleme stratejilerini uygular.	-	-	-	-	8	8	8	-	24
T.7.1.14. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	-	-	-	-	1	1	-	-	2
TOPLAM					47	47	45		139
8. SINIF SEVİYESİ									
T.8.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	-	-	-	-	-	-	-	1	1
T.8.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	-	-	-	-	-	-	-	8	8
T.8.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	-	-	-	-	-	-	-	3	3
T.8.1.4. Dinledikleri/izlediklerine	-	-	-	-	-	-	-	8	8

yönelik sorulara cevap verir.										
T.8.1.5.										
Dinlediklerinin/izlediklerini n konusunu tespit eder.	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
T.8.1.6.										
Dinlediklerinin/izlediklerini n ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
T.8.1.7.										
Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
T.8.1.8.										
Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
T.8.1.9.										
Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
T.8.1.10.										
Dinledikleri/izledikleri ile ilgili görüşlerini bildirir.	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
T.8.1.11.										
Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir.	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
T.8.1.12.										
Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
T.8.1.13.										
Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
T.8.1.14.										
Dinleme stratejilerini uygular.	-	-	-	-	-	-	-	-	8	8
TOPLAM									50	50

6(A): MEB-Sabri Ceylan vd. / 6(B): MEB-Nihal Ertürk vd. / 6(C): Ata Yay. / 7(A): MEB-Tolga Kır vd. / 7(B): MEB-Ahmet Akgül vd. / 7(C): Özgün Yay.

Tablo 5'e göre, 5. sınıf seviyesinde yer alan Anıttepe Yayınlarına ait Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme metinlerinde en çok kullanılan kazanımlar sırasıyla; "T.5.1.2. (8)/T.5.1.6. (8)/T.5.1.12. (8)/T.5.1.11. (7)/ T.5.1.4. (4)/T.5.1.7. (4)/ T.5.1.10. (3)/ T.5.1.3. (2)/ T.5.1.5. (2)/ T.5.1.8. (2) ve T.5.1.1. (1)" şeklindedir. Bununla birlikte kazanımların dağılımında dengesizlikler ve dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Diğer yandan T.5.1.9. numaralı kazanıma hiç yer verilmediği görülmektedir.

6. sınıf seviyesinde yer alan MEB Yayınlarına (Sabri Ceylan vd.) ait Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme metinlerinde en çok kullanılan kazanımlar sırasıyla; "T.6.1.2. (8)/T.6.1.4. (8)/T.6.1.12. (8)/T.6.1.11. (7)/T.6.1.1./(2)/T.6.1.7. (2)/ T.6.1.3. (1)/ T.6.1.5. (1)/ T.6.1.6. (1)/ T.6.1.8. (1) ve T.6.1.9. (1)" şeklindedir. Ayrıca T.6.1.10. numaralı kazanıma hiç

yer verilmediği görülmektedir. MEB Yayınlarına ait (Nihal Ertürk vd.) 6. sınıf Türkçe ders kitabı dinleme/izleme etkinliklerinde en çok kullanılan kazanımlar ise “T.6.1.4. (8)/ T.6.1.12. (8)/ T.6.1.3. (6)/T.6.1.11. (6)/T.6.1.7. (5)/ T.6.1.2. (3)/ T.6.1.5. (3)/ T.6.1.8. (3)/ T.6.1.1. (2)/T.6.1.6. (2)/ T.6.1.10. (2) ve T.6.1.9. (1)” şeklindedir. Ata Yayınlarına ait 6. sınıf Türkçe ders kitabı dinleme/izleme etkinliklerinde en çok kullanılan kazanımlar ise “T.6.1.2. (8)/ T.6.1.12. (8)/ T.6.1.4. (7)/T.6.1.11. (7)/T.6.1.3. (3)/ T.6.1.5. (3)/ T.6.1.6. (3)/ T.6.1.8. (2)/ T.6.1.1. (1)/T.6.1.7. (1)/ T.6.1.9. (1) ve T.6.1.10. (1)” şeklindedir. Üç ders kitabı karşılaştırıldığında en çok kazanımın MEB Yayınlarına (Nihal Ertürk vd.) ait ders kitabında bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kazanımların dağılımında dengesizlikler ve dalgalanmalar olduğu görülmektedir.

7. sınıf seviyesinde yer alan MEB Yayınlarına (Tolga Kır vd.) ait Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme metinlerinde en çok kullanılan kazanımlar sırasıyla; “T.7.1.2. (8)/T.7.1.4. (8)/T.7.1.13. (8)/T.7.1.5. (3)/T.7.1.10./ (3)/T.7.1.1. (2)/ T.7.1.3. (2)/ T.7.1.6. (2)/ T.7.1.7. (2)/ T.7.1.8. (2)/ T.7.1.9. (2)/ T.7.1.11. (2)/ T.7.1.12. (2) ve T.7.1.14. (1)” şeklindedir. MEB Yayınlarına ait (Ahmet Akgül vd.) 7. sınıf Türkçe ders kitabı dinleme/izleme etkinliklerinde en çok kullanılan kazanımlar ise “T.7.1.13. (8)/ T.7.1.4. (7)/ T.7.1.2. (6)/T.7.1.5. (5)/T.7.1.6. (4)/ T.7.1.3. (3)/ T.7.1.7. (3)/ T.7.1.11. (3)/ T.7.1.9. (2)/T.7.1.12. (2)/ T.7.1.1. (1)/ T.7.1.8. (1)/T.7.1.10. (1) VE T.7.1.14. (1)” şeklindedir. Özgün Yayınlarına ait 7. sınıf Türkçe ders kitabı dinleme/izleme etkinliklerinde en çok kullanılan kazanımlar ise “T.7.1.2. (8)/ T.7.1.13. (8)/ T.7.1.4. (7)/T.7.1.5. (5)/T.7.1.6. (5)/ T.7.1.11. (4)/ T.7.1.9. (3)/ T.7.1.7. (2)/ T.7.1.9. (2) ve T.7.1.1. (1)” şeklindedir. Ayrıca “T.7.1.8./ T.7.1.10./T.7.1.12./T.7.1.14.” numaralı kazanımlara hiç değinilmediği göze çarpmaktadır. Üç ders kitabı karşılaştırıldığında en çok kazanımın MEB Yayınlarına (Tolga Kır vd./Ahmet Akgül vd.) ait ders kitaplarında bulunduğu tespit edilmiştir. Her iki ders kitabında da eşit sayıda kazanım mevcuttur ancak kazanım numaraları aynı değildir. Bununla birlikte, kazanımların dağılımında dengesizlikler ve dalgalanmalar olduğu görülmektedir.

8. sınıf seviyesinde yer alan MEB Yayınlarına ait Türkçe ders kitabındaki dinleme/izleme metinlerinde en çok kullanılan kazanımlar sırasıyla; “T.8.1.2. (8)/T.8.1.4. (8)/T.8.1.14. (8)/T.8.1.5. (5)/T.8.1.10./ (5)/T.8.1.6. (4)/ T.8.1.3. (3)/ T.8.1.9. (2)/ T.8.1.11. (2)/ T.8.1.1. (1)/ T.8.1.7. (1)/ T.8.1.8. (1)/ T.8.1.12. (1) ve T.8.1.13. (1)” şeklindedir. Kazanımların dağılımlarında dalgalanmalar görülmektedir ancak değinilmeyen hiçbir kazanım bulunmamaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Dinleme/izleme becerisinin eğitiminde kullanılan materyallerin niteliği ve çeşitliliği, eğitim sürecinde elde edilen verimi doğrudan etkilemektedir. Eğitimin verimli ve etkili ilerletilebilmesi için olabildiğince çeşitli uygulama ve türlerden yararlanmakta fayda vardır. Öncelikle diğer materyallere oranla daha kolay ulaşılabilir olan ders kitapları aracılığıyla bu türsel verimlilik ve çeşitlilik sağlanmalıdır. Daha sonra dinleme/izleme etkinlikleri vasıtasıyla, ilgili becerilerin gelişimi desteklenmelidir. Bu etkinliklerde kullanılan metin türleri ve kazanımlar ilgili alandaki gelişimi iyileştirici nitelikte olmalıdır. Bu sayede çeşitli metin türlerinin ve kazanımların ilgili alanda kullanılması ve uygulanmasıyla, dinleme/izleme becerilerinin gelişimini ve verimini sağlamak mümkün olacaktır. Dinleme/izleme eğitiminde kullanılabilecek çeşitli türleri; fıkralar, öyküler, tekerlemeler, masallar, efsaneler, şiirler, hava durumları, haber kaynakları, reklamlar, denemeler, makaleler vs. olarak sıralamak mümkündür. Bu türlere dair yapılabilecek uygulama çalışmaları ise dinleme çalışmaları, dikte çalışmaları, özellik belirleme çalışmaları, ana fikri ve yardımcı fikri buldurma çalışmaları vb. olarak karşımıza çıkmaktadır (Doğan 2007; Özbay 2001; Yangın 2002).

Türkçe dersi öğretim programında, ilgili becerileri geliştirmek amacıyla her temada, dört metnin yer alması gerektiği ve bu metinlerden birinin dinleme/izleme metni olması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2019: 16). İncelenen ders kitaplarında bulunan metin sayıları, öğretim programına uygun olarak her temada bir adet olacak şekildedir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer verilen 48 dinleme/izleme metninin 44'ü dinleme 4'ü izleme metnidir. İlkokul Türkçe ders kitaplarında, dinleme/izleme metni olarak işlevleri ve yazılış amaçları bakımından en çok hikâye edici metin biçimine yer verilmiştir. Kemiksiz'in (2016) çalışmasında da bütün sınıf seviyeleri içinde dinleme metni olarak en fazla hikaye türünün yer aldığı belirtilmiştir. Hikâye edici metin biçimini, şiir metin biçimi ve bilgilendirici metin biçimi izlemiştir. Genel metin biçimlerinin dışına çıkılıp türler tek başına ele alındığında ise en çok yer verilen metin türünün hikâye olduğu görülmektedir. Hikâye türünü şiir, deneme, fabl ve söyleşi türü takip etmektedir. Ders kitabında yer alan izleme metinlerinin ise 3'ü çizgi film, 1'i kısa filmidir. 1. sınıf, 2. sınıf ve 4. sınıf Özgün yayınları tarafından hazırlanan Türkçe ders kitaplarında izleme metni yer almamıştır. İzleme metnine en çok yer veren Türkçe ders kitabı, 4. sınıf MEB kitabıdır. Diğer yandan tür çeşitliliğinin en fazla olduğu Türkçe ders kitabı, 4. sınıf Özgün yayınlarına ait olan ders kitabıdır. Göçer ve Çaylı (2019: 472) tarafından yapılan bir çalışmada, hikâye edici metinlerin dinleme becerisinin gelişiminde oldukça etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışmada da ilkökul Türkçe ders kitaplarında en çok kullanılan metin biçimlerinin hikâye edici metinler olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer verilen 64 dinleme/izleme metninin 54'ü dinleme, 10'u izleme metnidir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında, dinleme/izleme metni olarak işlevleri ve yazılış amaçları bakımından en çok bilgilendirici metin biçimine yer verilmiştir. Bilgilendirici metin biçimini, hikâye edici ve şiir metin türü izlemiştir. Genel metin biçimi çerçevesinin dışına çıkılarak türler tek başına ele alındığında ise dinleme/izleme metinlerinde en çok kullanılan tür hikâyedir. Hikâye türünü anı, söyleşi ve şiir takip etmiştir. İzleme metinlerinin 6'sı belgesel, 2'si film, 2'si ise çizgi filmidir. 6. sınıf Ata ve 7. sınıf Özgün yayınları tarafından hazırlanan Türkçe ders kitaplarında izleme metni yer almamıştır. İzleme metnine en çok yer veren Türkçe ders kitabı Ahmet Akgül vd. tarafından hazırlanan 7. sınıf MEB kitabıdır. Aynı zamanda, bu kitapta yer verilen dinleme metinlerinin tümü farklı türdedir. Diğer bir deyişle, tür çeşitliliğinin en fazla olduğu kitaptır. Dinleme metinleri açısından tür çeşitliliği en az olan kitap ise Nihal Ertürk vd. tarafından hazırlanan 6. sınıf MEB Türkçe ders kitabıdır.

8. sınıf MEB Türkçe ders kitabında şiir türüne hiç yer verilmediği ve diğer kitaplarda olduğu gibi metin türlerinin dağılımında dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Ancak Uzun, Aytan ve Ungan'ın (2022: 397) yapmış olduğu çalışmada, dil gelişimi açısından bakıldığında, 8. sınıf seviyesinde şiir türünün kullanılmamasının estetik haz noktasında ders kitaplarının yetersiz kalınmasına sebep olduğu belirtilmiştir. Kılıç ve Erkal'ın (2021: 19) yapmış olduğu bir çalışmada ise 8. sınıf ders kitabında yer alacak metin türlerinin dağılımlarının eşit oranda olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Program'a göre ilkökul ve ortaokul seviyesinde, dinleme/izleme metinlerinin tür dağılımlarına dair genel bir çerçeve belirlenmemiştir. "Hangi temada, hangi metin türlerinin yer alacağı tamamen ders kitabı yazarının/yazarlarının tercihine bırakılmıştır." (MEB, 2019: 17). Bu durum da metin türlerinin temalara göre dağılımında dengesizlikler ortaya çıkarmıştır. Ancak Program (2019: 17)'da, "İlke olarak metin türlerinin temalar arasında, kitap bütününde dengeli bir şekilde dağılımının sağlanması esastır." ilkesi yer almaktadır. Bazı ders kitaplarında dinleme metni olarak çeşitlilik oldukça fazlayken bazılarında ise üç metin türünden fazlası kullanılmamıştır. Ayrıca bazı ders kitaplarında bulunan metin türlerinin Program'da belirtilen tür dağılımına göre, ilgili sınıf seviyesinde bulunmaması gerekmektedir. 7 ve 8. sınıf düzeyinde bulunması gereken bir metin türü 5. sınıf seviyesinde, ortaokul düzeyinde bulunması gereken bir metin türü ise 1. sınıf seviyesinde bulunabilmektedir. Görülmektedir ki ders kitaplarında, sınıf seviyelerine göre tür dağılımına gerekli özen gösterilmemiştir. Turan Siviş ve Emiroğlu (2020: 132), 1-4. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinlerinin belirlenen ölçütlere göre incelenmesini amaçladıkları çalışmalarında, bu çalışmayla benzer sonuçlar elde etmiştir. Çalışmaya göre, tür bakımından dağılımın programa göre yapılmadığı, metin seçimi ve metinlerin taşınması gereken özellikler bakımından gerekli planlamanın

yapılmadığı, öğrenci ve sınıf seviyesinin dikkate alınmadığı tespit edilmiştir. Bununla ilgili yapılan bir diğer çalışmada ise Türkçe ders kitapları hakkında görüş bildiren öğretmenler, dinleme/izleme becerisine yönelik kullanılan metinlerin büyük bir kısmını öğrencilerin anlamakta zorluk çektiklerini dile getirmiştir. Bunun sebebi olarak da metin türlerinin Program'da belirtilen sınıf seviyelerine göre kullanılmaması gösterilmiştir (Çarkıt, 2019: 31). Tamtürk (2019: 80) tarafından yapılan bir çalışmada ise izleme becerisinin Türkçe ders kitaplarında yeterince yer bulamadığı, en çok dinleme metinlerine yer verildiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra dinleme ve izleme metinlerinin temalar içerisinde dengeli bir şekilde dağılmadığı ifade edilmiştir. Kılıç (2021: 249)'a göre de Türkçe ders kitaplarında en çok dinleme metinlerine yer verilmektedir. Çalışmada izleme metinlerinin az sayıda olduğu, hatta bazı ders kitaplarında hiç yer verilmediği belirtilmektedir. Bu çalışma, ilgili araştırmaları destekler niteliktedir. Diğer yandan Kayırmaz Yavuz (2019: 92), izleme metinlerinin pek çok açıdan oldukça dikkat çekici olması nedeniyle daha fazla kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Kullanılmamasının sebebi olarak da izleme metinlerinin planlı ve programlı bir şekilde verilmemesi olduğu düşünülmektedir. Program'da bu noktada bir eksiklik görülmektedir. Program içerisinde dinleme metinlerine yönelik olarak tür bilgisi bulunmaktayken, izleme metinlerine yönelik olarak bir tür bilgisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla film, çizgi film, belgesel gibi türlerle karşılaşıldığında, tür ve seviyeye uygunluğu hakkında bir yorum ve değerlendirme yapılamamaktadır. Bu noktada, Program'daki eksikliğin giderilmesi ve boşlukların doldurulması gerekmektedir.

İlkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan dinleme/izleme etkinlikleri kazanımları yansıtma durumu açısından incelendiğinde, etkinliklerin bütün kazanımları yansıtmadığı ve belirli kazanımlara daha fazla yer verildiği görülmektedir. Fazlaca yer verilen kazanımların “T.1.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir./T.1.1.10. Dinleme stratejilerini uygular./T.3.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder./T.4.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler./T.6.1.11. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.” şeklinde olduğu görülmüştür. Bu kazanımlar, öğrencilerin temel dil becerilerinin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Ancak ilgili etkinliklerde yer verilmeyen kazanımlarında bireysel farklılıklara hitap edebilme açısından öğrencilerle buluşturulması gerekmektedir. Lestari (2021: 177) tarafından dil öğrenen öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen çalışmada, dinleme/izleme becerisine yönelik olarak geliştirilen etkinliklerdeki kazanım çeşitliliğinin öğrencinin öğrenmesi üzerinde doğrudan etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu noktadan bakıldığında, ilgili etkinliklerdeki çeşitliliğin az olması öğrenme oranını azaltabilmektedir.

Öte yandan ilgili kazanımlara bakıldığında, ilgili ders kitaplarında bulunan etkinliklerin herhangi bir seviye farkı gözetilmeksizin hazırlandığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Nitekim Uzun vd. (2022: 395)'nin çalışmasında da bu sonuçlara benzer olarak, Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin seviye farkı gözetilmeden oluşturulduğu ve bu noktada görüş bildiren öğretmenler, etkinliklerin Program'da yer alan kazanımları yeterince yansıtmadığını dile getirmektedir. Deniz vd. (2019: 27) tarafından hazırlanan çalışmada da kazanımların bütününe en az bir kez yer verilse bile, belirli kazanımlara daha çok yer verildiği, bu sebeple de Türkçe ders kitaplarının kazanımları öğrenciye yansıtma açısından yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Diğer yandan, etkinliklerin kazanımları yansıtma açısından belirli bir sisteme bağlı kalmadığı, ihtiyaçları ve etkinliklerdeki asıl amacı karşılamada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Uzun vd. (2022: 394)'nin yapmış olduğu çalışmada, Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme etkinliklerinin kazanımlar açısından belirli bir aşamalılık göstermediği, etkinliklerin bir kısmının kazanımlarla uyummadığı belirtilmektedir. Bu çalışma, ilgili araştırmayı destekler niteliktedir.

2022-2023 eğitim-öğretim yılında ders kitabı olarak okutulan ilkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metni ve etkinliklerinin incelenmesiyle elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Bulgular ışığında ulaşılan sonuçlardan hareketle şu önerilere yer verilebilir:

- Dinleme/izleme etkinliklerinde yer alacak metin ve tür seçimi, sadece ders kitabı hazırlayan yazar/yazarların inisiyatifine bırakılmamalı, alanda uzman olan kişilerin görüşleri neticesinde de metin seçimleri yapılmalı ve bu konuda bilimsel öneriler dikkate alınmalıdır.
- Dinleme/izleme metinlerinde var olan seviye karmaşasına açıklık getirilmelidir. Örneğin Program'a göre, dinleme metinlerinde biyografi türü 7 ve 8. sınıftan itibaren verilmeye başlanırken bu durum 5. sınıf seviyesine indirilmemelidir. Metin türlerinin hangi sınıf seviyesinde verilir verilmeyeceği konusunda ders kitapları güçlendirilmelidir.
- İzleme metinlerinin neye göre seçileceği ve taşınması gereken özelliklerin neler olacağı konusunda gerekli planlamalar yapılmalıdır. Dinleme metni ile izleme metni arasında bir ayrıma varılamadığı, bu noktada da tür karmaşalarının yaşandığı görülmektedir. Programda izleme metinlerine dair tür ve seviye bilgisi bulunmamasından dolayı izleme metinlerinin (film, çizgi film, belgesel vb.) seviyeye ve türe uygunluğu hakkında yorum yapılamamaktadır. Dinleme/izleme becerilerinin bütünlük içerisinde kullanılması ve birbirinden ayrı düşünülmemesi nedeniyle, bu noktada bir kesinlik olması gerekmektedir.

- Metin türleri belirlenirken sadece okuma ve dinleme metinlerinin türü değil, izleme metinlerinin türü de belirlenmeli (film, çizgi film, belgesel, kısa film vb.) ve izlenecek türlerin sınıf seviyesine uygunluğu gözetilmelidir.
- Dinleme/izleme metinleriyle, etkinlikler arasında uyumsuzluklara rastlanmıştır. Bu uyumsuzluklar nedeniyle etkinliklerin ilgili alandaki kazanımları yeterince yansıtamadığı düşünülmektedir. Bu nedenle dinleme/izleme metinleri ve etkinlikleri arasındaki uyum sağlanmalıdır.
- Dinleme/izleme becerilerinin öğretimiyle ilgili “daha kapsamlı ve geniş araştırmalarla literatürdeki eksiklikler giderilmeli”dir.

Yazar Katkısı: Bu çalışmada yazarların çalışmaya katkısı tamdır. Her iki yazar çalışmanın bütününde iş birliği ve ortak çalışmayı esas almıştır.

Çıkar Beyanı: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Kaynakça

- Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. ve Uysal, A. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7.sınıf Türkçe ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akyol, H. (2010). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, A. (2022). *İlkokul Türkçe 3 ders kitabı*. Ankara: Gizem Yayıncılık.
- Aytan, T. (2011). *Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. ve Pastutmaz, M. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6.sınıf Türkçe ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Civelek, D., Yılmaz Gündüz, D. ve Karafilik, F. (2022). *İlkokul Türkçe 1 ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çapraz Baran, Ş. ve Diren, E. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 5.sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Çarkıt, C. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı bağlamında hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarına yönelik öğretmen görüşleri. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(17), 22-34.
- Çifçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 165-177.
- Deniz, K., Tarakçı, R. ve Karagöl, E. (2019). Dinleme/izleme kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 18-32.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, Y. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmede etkinlik temelli çalışmaların etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 261-286.

- Durukan, E. (2013). Öğretmen görüşleri açısından Türkçe dersi öğretim programı kazanımları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, C. V, S. 8, 1-13.
- Emiroğlu S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *Turkish Studies*, 8(4),769-782.
- Erdal, N. (2022). *İlkokul Türkçe 2 ders kitabı*. Ankara: Ada Yayıncılık.
- Erkal, H. ve Erkal, M. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7.sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Ertürk, N., Keleş, S. ve Külünk, D. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokul 6. Sınıf Türkçe ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Eselioglu, H., Set, S. Ve Yücel, A. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 8.sınıf Türkçe ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Gilman, R. A. ve Moody, R. L. M. (1984). What practitioners say about listening: *Research implications for the classroom Foreign Language Annals*, 17(4), 331-334.
- Göçer, A. ve Çaylı, C. (2019). Ortaokul Türkçe derslerinde dinleme becerisinin gelişimine yönelik öğretmen uygulamaları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(3), 456-476.
- Gündoğan Eski, S. ve Aktaş, A. (2022). *İlkokul Türkçe 1. sınıf ders kitabı*. Ankara: Bilim ve Kültür Yayınları.
- Güneş, F. (2007), *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*, Ankara: Nobel Yayınları.
- İşeri, K. ve Yılmaz, İ. (2008). Dinleme edimine ilişkin etkinliklerin değerlendirilmesi. *Dil Dergisi*, 139, 7-24.
- Kaftan Ayan, H., Arslan, Ü., Kul, S. ve Yılmaz, N. (2022). *İlkokul Türkçe ders kitabı 4*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kahtalı Doğan, B., Oğuz, B., Cayhan, C. ve Taşkın, N. (2020). Türkiye’de Dinleme Eğitiminin Geldiği Nokta (2017-2019 Yılları). *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 2(4), 645-663.
- Karaduman, B. E., Özdemir, E. ve Yılmaz, O. (2022). *İlkokul Türkçe ders kitabı 3*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Katrancı, M. ve Yangın, B. (2013). Üstbiliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6 (11), 733-771.
- Kayırmaz Yavuz, Ö. (2019). *Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türlerinin 2018 türkçe öğretim programına uygunluğunun incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Kemiksiz, Ö. (2016). Türkçe derslerindeki dinleme metinlerinde dinleme yöntem/teknikği – metin türü ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 4(1). 15-30.
- Kılıç, F. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinlerinin metin türleri açısından incelenmesi. *Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 13(51), 241-251.
- Kılıç, F. ve Erkal, M. (2021). Ortaokul (5-6-7-8) Türkçe dersi öğretim programları dinleme/izleme kazanımları (2006-2015-2019) ve metin - strateji ilişkisinin incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 1-25.
- Kır, T., Kırman, E. ve Yağız, S. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7.sınıf Türkçe ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmesine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lestari, W. I. (2021). Teaching listening and speaking skills online. *Best Practices and Research in ELT Classrooms*, 173-180.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5.sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara, MEB Yayınları.
- Özbay, M. (2001). Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirme yolları. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 589(1), 9-14.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi: Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Sarıboyacı, M. O. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Ata Yayıncılık.
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) etkinliklerin değerlendirilmesi. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 64, s. 563-580.
- Süğümlü, Ü. ve Yüce, S. N. (2020). Dinleme/izleme stratejilerine yönelik karşılaştırmalı bir çalışma: Program ve ders kitapları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 202-215.
- Şahin, C. (2012). *Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve hatırlama düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya.
- Tamtürk, H. (2019). *5. sınıf dinleme/izleme metinlerinin çoklu ortam tasarım ilkelerine göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Topçuoğlu, F. ve Özer, F. (2014). Türkçe öğretiminde dinleme becerisi ile ilgili kaynakça çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 203-218.
- Turan Siviş, B. ve Emiroğlu, S. (2020). İlkokul 1-4. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin belirlenen ölçütlere göre incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 105-136.
- Uzun, O., Aytan, T. ve Urgan, S. (2022). Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme etkinliklerinin türkçe öğretim programı doğrultusunda incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 366-401.
- Yalçın, U. I. (2022). *İlkokul Türkçe ders kitabı 4. sınıf*. Ankara: Özgün Yayıncılık.
- Yangın, B. (2002). *Kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, N. (2015). *Dinleme stratejileri öğretiminin beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.